

2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016). Pro Metodichni rekomendatsii shchodo formuvannya rehionalnoho zamovlennia na pidhotovku fakhivtsiv ta robitnychykh kadriv Nakaz [On Methodical recommendations on the formation of a regional order for the specialists and workers]. Order on 2016, December 14, № 994-r. Retrieved from <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249614493> [in Ukrainian].

3. State Statistics Service of Ukraine (2016). Prodovzhennya navchannya ta zdobuttya profesiyi. Statystychnyi zbirnyk [Continuation of studies and obtaining a profession. Statistical Bulletin]. Kyiv. [in Ukrainian].

4. Profesiyno-tekhnicni navchal'ni zaklady L'vivskoyi oblasti [Vocational educational institutions of Lviv region]

Retrieved from http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/themes/20/the_me_20.php?code=20

5. Nedobir vstupnykiv u profesiyno-tehnicni navchal'ni zaklady L'vivshchyny stanovyt' 38% [The lack of admission to the vocational schools of Lviv region is 38%] Retrieved from <http://vgolos.com.ua>

6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017). Pro vprovadzhennya elementiv dual'noyi formy navchannya u profesiynu pidhotovku kvalifikovanykh robitnykiv. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny [On the introduction of elements of the dual form of training in the professional training of skilled workers] Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine on 2017, June 23, № 916. Retrieved from <http://osvita.ua/legislation/proftech> [in Ukrainian].

УДК 502

І. М. Карп

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічних наук,
Тернопільського національного
економічного університету, м. Тернопіль

СУПЕРЕЧНОСТІ ЛЮДИНО-ЦЕНТРИСТСЬКОЇ ТА ЕКОЛОГО-ЦЕНТРИСТСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЙ ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Сучасний складний та багатогранний навколишній світ, проблеми та виклики епохальності, подають багато питань щодо сутності людини та природи. Розвиток людини стає джерелом глобальних економічних, політичних, соціальних, культурних трансформацій. Людина у сучасному глобальному суспільстві постає ключовою та центральною постаттю майже усіх змін. Людино-центристська концепція розглядається у сучасному світі з погляду гуманістичних тенденцій та врахування імперативів сучасної епохи, яка потребує людини ініціативної, знаючої, творчої, і разом з тим інноваційно мислячої. Людство, в умовах деструкційних змін, здатне вижити тільки тоді, коли поставить в центр своєї життєдіяльності систему абсолютних цінностей. Останні роки, як ніколи, продемонстрували величезні взаємозалежності життя на земній кулі.

Ключові слова: *людиноцентризм, екологоцентризм, антропоцентризм, екоцентризм, навколишнє середовище, глобалізація, людство.*

Karp I. CONTRADICTIONS OF HUMAN CENTRIC AND ECO CENTRIC CONCEPTS OF GLOBAL ECONOMIC DEVELOPMENT

Modern intricate and diverse surrounding world, and epochal problems and challenges open many questions concerning the essence of human being and nature. The human development becomes a source of global economic, political, social and cultural transformations. A human being is a key figure causing almost all changes in a global society. Human centric concept is examined in the context of humanistic tendencies and taking into consideration imperatives of the modern epoch, which needs an initiative, competent, creative and at the same time innovatively thinking person in the modern world. Under the conditions of destructive changes, humanity can survive only if the system of absolute values is the centre of its vital activity. Now more than ever, huge interdependences of life were demonstrated worldwide.

Keywords: *human-centered, ecological-centered, anthropocentrism, ecocentrism, the environment, globalization, humanity.*

Реалії глобального розвитку показують, що людство потребує нової концептуалізації свого існування у взаємозв'язку з навколишнім середовищем. Визнання проблем людства, в тому числі екологічної кризи, є недостатньою умовою для досягнення етичної та про-екологічної поведінки. Природа впродовж певних

досягнень розглядається як ресурс, який людство використовує для задоволення власних потреб, і, відповідно, цінується лише за корисність, яку вони можуть взяти з неї. «Людина над природою» – це поняття, яке сприяє деградації людства через надмірне застосування технологій для завоювання природи.

Важливим моментом є врахування екологічно-орієнтованого ставлення людини до природи, адже екологічні проблеми зростають експоненціально через стрімкі темпи зростання населення, розвиток науково-технічного прогресу. Екологічні проблеми є надзвичайно згубними, оскільки флюктуючою є складна постійна система відносин «людина-природа». І, чим швидше ці відносини матимуть трансформацію для досягнення балансу, тим менш болісним буде вирішення зазначених проблем.

Сучасне суспільство знаходиться у багатовимірній та нескінченній кризі, яка поглибилася глобалізацією, у тому числі гомогенізацією культур світу, формуванням так званого глобального соціуму. Це призводить до дегуманізації взаємин між окремими особами, народами та державами, адже екологічні, енергетичні, демографічні виклики лише доповнюють існуючі глобальні проблеми нерівності та бідності, окреслюють екзистенційний дисбаланс та підсилюють відсутність впевненості у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень показує, що надзвичайно мало обговорюються питання щодо розгляду людино-центристської концепції як такої, яка розглядає особистість як основний об'єкт у сучасному глобалізованому світі. Дві важливі концепції як людино-центристська так і еколого-центристська повинні розглядатися у тісному взаємозв'язку та етичній поведінці.

Мета статті – оцінити та проаналізувати людино-центристську та еколого-центристську концепції глобального економічного розвитку. Довести актуальність визнання людино-центристської концепції як основної у глобальному розвитку, оскільки тут людина виступає основним об'єктом у глобалізованому навколишньому середовищі.

Людство експлуатує навколишнє середовище для того, щоб вижити, але розуміння наслідків такої експлуатації, напевно, ще не зовсім усвідомлюється. Експлуатація природи для підвищення репродуктивної здатності людини є «антилюдино-центричною», оскільки така експлуатація досягає нестабільних рівнів. Наша культура, етика поведінки, яка передбачає систему знань, дає можливість суспільству маневрувати їх взаємодією із середовищем до такої межі, що «людина є першим живим видом ... на цій планеті, яка коли-небудь була загрозою власним репродуктивним потребам» [1].

Форсована експлуатація навколишнього середовища людством спричиняє ексцентричну та згубну екологічну деградацію, зменшує здатність Землі поновлювати екосистеми, забезпечувати життєдіяльність людини. Оскільки, останнім часом, це погіршення стану навколишнього середовища продовжується, безпрецедентний розвиток та поширення людських видів може виявитися недовговічним.

Людство без біосфери існувати принципово не може. Забезпечення коєволюції біосфери, забезпечення спільного розвитку, вимагає від людства регламентації у своїх діях, певних обмежень.

Сьогодні, при Єльському університеті (Yale Center for Environmental Law and Policy) центром екологічної політики та права досліджується рівень країн світу за екологічної ефективності (The Environmental Performance Index). Даний індекс відображає стан як

управління природними ресурсами так і їх раціональне використання. Дослідження проводяться у 180 країнах світу. У 2016 р. Фінляндія стала лідером за рівнем екологічної ефективності. Очолили першу десятку Ісландія, Швеція, Данія, Словенія, Іспанія, Португалія, Естонія, Мальта та Франція. Україна в рейтингу посіла 44 позицію (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Рівень екологічної ефективності (2016 р.)

№	Країна	Оцінка
1	Фінляндія	90.68
2	Ісландія	90.51
3	Швеція	90.43
4	Данія	89.21
5	Словенія	88.98
6	Іспанія	88.91
7	Португалія	88.63
8	Естонія	88.59
9	Мальта	88.48
10	Франція	88.20
44	Україна	79.69

В розрізі критеріїв оцінки індексу екологічної ефективності виділяють: стан здоров'я населення, якість повітря, вода та санітарія, водні ресурси, сільське господарство, ліси, рибальство, біорізноманіття та середовище проживання, зміна клімату та енергетика.

Сьогодні ведуться посилені дебати щодо ролі як «людино-центристської» концепції так і «еколого-центристської» концепції. Сучасне поняття «людино-центризм», є дещо іншим від філософського поняття «антропоцентризм». «Антропоцентризм», – це «людська центричність» або «людське сприйняття, що припускає перевагу людей над природою» [3]. Як зазначається у [4] – Антропоцентризм – це світогляд, який вважає людей найважливішим у Всесвіті або, принаймні, на планеті Земля.

Інші ж автори подають таке визначення антропоцентризму:

– розгляд людини як найбільш значущої сутність всесвіту;

– тлумачення або відношення людини до світу з точки зору людських цінностей та досвіду [5].

Поняття «людино-центризм» на сьогодні пояснює той факт, що людина у сучасному глобальному світі турбується якістю свого життя та можливостями самовираження, саморозвитку, прагнення досягти успіху. Для сучасної людини надзвичайно велике значення тепер має культура, яка проникає в усі сфери людського життя – виховання, дозвілля, економіку, політику тощо.

Екоцентризм – це природно-орієнтований погляд на всесвіт. Екологія виступає центральною і найважливішою його частиною і пропагує природоохоронну систему цінностей. Екологічно чисте та придатне для життя навколишнє середовище є надзвичайно важливим для існування людства. Необхідність збереження всієї енвайронментальної культури потрібне людям заради ж них самих. Безперервне існування людини у всесвіті повною мірою залежить від «здоров'я» природи. Якщо ж природа ігнорується, людство може вимерти. Це су-

перечить антропоцентризму, який підтримує першочерговість людини та інших речей, які приносять користь людям (їжа, одяг, притулок, медицина, тощо) [6]. Екологічний центризм – це віра в те, що всі продукти природи мають внутрішню цінність і що люди – це невелика частина більшої цілісної біосфери [7].

Як зазначено у джерелі [4], екоцентричний світогляд висвітлює ідею, що люди є природним компонентом екосистеми Землі, і що вони мають право на продукти та послуги екосистем, щоб зберегти себе і свої суспільства.

Екоцентризм визнає природознавчу систему цінностей. Вважається, що людський рід несе відповідальність за все біологічне життя на Землі, тому що, крім того, що є найбільшим споживачем усього, він здатен мислити і сприймати Землю в цілому. Жорстоке поводження людей з навколишнім середовищем спричиняє різку зміну екосистеми, і також загрожує збереженню людства. За традиційними та релігійними поглядами, деякі люди вважають, що вони отримали панування над природою. Ідея людського центру, або антропоцентризму, прямо вказує, що люди є єдиними носіями внутрішньої цінності, і всі інші живі істоти існують для підтримки їхнього існування [8].

Такі автори як Г. Д. Русецька, В.Д. Семенова вважають, що: еколого-центризм – архетип людської свідомості (і поведінки), згідно з яким обов'язок людини полягає у відповідальному співіснуванні з усіма біологічними видами і природними компонентами, а також у мінімізації негативного впливу своєї діяльності на екосистеми і біосферу в цілому [9].

Важливою глобальною суспільною проблемою, з якою людство стикається сьогодні, є те, що, зорієнтовуючи зусилля на формування економік, ми все більше усвідомлюємо потенційно катастрофічні наслідки зміни клімату та необхідність досягнення стабільної екологічної економіки. Важливим є те, що визнання екологічної кризи не зупиняє її масштаби та наслідки. У звіті «Жива планета-2012» говориться: «... людство використовує на 50% більше ресурсів, ніж може забезпечити земля, і нам потрібно більше двох планет, щоб підтримувати наш сучасний спосіб життя до 2030 року. Зокрема, вказується, що біорізноманіття все ще зменшується, і 2,7 млн. осіб відчувають дефіцит води» [10].

Безперечно природа залишається для людини засобом для існування, але наслідки втручання у природу залежать від пріоритетності цілей життєдіяльності. Якщо не буде такого ціннісного значення для кожної людини без акценту на навколишнє середовище, то Земля буде залишатися під загрозою.

Сьогодні «людино-центристське» сприйняття набуло критичного осмислення і вважається відповідальним за серйозну екологічну кризу, починаючи як від глобального потепління, так і до виснаження озонового шару й дефіциту води, до втрати біологічного різноманіття. Наприклад, вирубка лісів, сприяє активному глобальному потеплінню, бо тоді дерева значно менше абсорбують вуглекислого газу, а це, призводить до збільшення кількості парникових газів, що всмоктуються в атмосферу. Виникає так званий ефект доміно, що призводить до серйозних змін клімату, а це у свою чергу, призводить до вимирання різних видів. Значимість такої людської діяльності аргументується

та виправдовується лише тоді, коли втручання в природу є життєво необхідним для задоволення людських потреб, тобто для виживання, а не для розкоші.

Сьогодні «парниковий ефект», значно прискорився і збільшений людьми. Людська діяльність, така як спалювання викопного палива для енергетики, використання хімікатів у сільському господарстві для отримання продуктів харчування, спрямована на досить значне виділення парникових газів у навколишнє середовище, і в свою чергу планета поступово нагрівається. Так, наприклад, за останні 150 років виробнича діяльність людини спричинила підвищення рівня двоокису вуглекислого газу з 280 ppm до 400 ppm. 97% публікацій кліматологів зосереджені на тому, що люди несуть відповідальність за останні тенденції потепління. Крім того, 1300 незалежних вчених Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)) погоджуються, що існує більш ніж 90% ймовірність того, що діяльність людини за останні 250 років «нагріла планету» [11].

Обидві людиноцентрична та екоцентрична концепції, безумовно, зацікавлені у вирішенні екологічних проблем. Проте цілі є різними. Людиноцентризм керується інтересом до збереження якості життя, здоров'я та існування людини, а для цього необхідно зберегти природні ресурси та екосистему. З іншої сторони, в екоцентризмі – природа має духовний вимір та внутрішню цінність, від якої саме і залежить існування людства. Таким чином, як людиноцентрична, так і екоцентрична концепції, зацікавлені у збереженні природи та її ресурсів, хоча й мотиви екологічного інтересу відрізняються.

Основний постулат людиноцентризму – це незаперечна перевага людей. Таким чином, природа повсякчас та виключно цінується з інструментальної точки зору. Існує два основних наслідки такої концепції: по-перше, природа тут принципово розглядається як економічний ресурс, а по-друге, важливість природи пов'язана із задоволенням безлічі людських інтересів, які не обмежуються економічним виміром. Ця перспектива передбачає обмінні відносини, в яких люди зберігають природу, але для їх користі. Тобто мета – захистити існування та якість життя людей.

Екоцентризм – це віра в неінструментальну цінність екосистем та екосфери, баланс та стійкість якої вимагає обмеження певної діяльності людини, тому природні ресурси необхідно використовувати виключно для задоволення основних життєвих потреб [12].

Агресивність людства до природи призводить до самознищення, адже пристосування до змін у природі, які часто є наслідком дії людини, потребують більших витрат, ніж пристосування до природних законів. Адаптація до природних законів може запобігти втраті природних ресурсів і послуг, які є незамінними для людського життя, тим самим пристосування людей до змін у природній системі не має потреби.

Розгляд людино-центричної концепції зі сторони природо-екологічного значення відображає діяльність людини як суб'єкта. Однак, розвиток суспільства розглядає людину як основний об'єкт у глобальному світі.

Сучасна епоха сконцентрована на реалізації ідей глобалізації. Цей підхід змінив розуміння ролі людини у сучасному глобальному розвитку. Підхід, орієн-

тований на людину, є одним із аспектів, який пояснює, що розвиток має бути зосередженим на людях, і їхніх цінностях. Саме така ідея стала центральною у теорії сталого розвитку. Сталий розвиток має важливу основу соціально-економічних прав людини, у той же час включає і екологічну складову.

Ідея розвитку, орієнтованого на людину, передбачає, що нормативний пріоритет, що надається економічному розвитку, має спрямовуватися безпосередньо на людей, а не на абстракції. У широкому сенсі це означає, що існує нормативний глобальний імператив, який вимагає визнання та прийняття людини та її розвитку. Центральним місцем та життєво важливим в цій теорії є саме людський капітал.

Як зазначається вченими: «суспільство – це неосяжний океан людських енергій і можливостей, неорганізованих, але прихованих з необмеженим виробничим потенціалом... Кожен член суспільства – це мікрокосмос людського потенціалу – неорганізований резервуар енергій, прагнень і можливостей... Індивідуум – це вершина соціальної еволюції, де людський капітал і соціальний капітал перетинаються і стають нескінченно продуктивними. Індивід є «продуктом» еволюції суспільства, який усвідомлює свої накопичені знання та здібності, пристосовується до виникаючих стремлень і потенціалів суспільства і застосовує свою енергію у критичних точках для особистого благополуччя та колективного прогресу. Таким чином, ми неодноразово знаходимо в історії, що одна людина може змінити світ...» [13].

Інтелектуальне походження прав людини лежить в концепції природних прав. Центральним підходом є розуміння того, що соціальні та економічні механізми повинні мати ключову мету – розширення людських здібностей. Це включає в себе свободу захисту та підвищення цінності діяльності. Тому основоположним підкресленням здатності є розширення свободи людини в сукупності в економічному секторі. Це також дозволяє більш чітко пов'язати основні стандарти прав людини, які є основою сучасної соціальної організації. Люди стають центральною ланкою у розглянутому розвитку.

Турбота про благополуччя та процвітання нашої екосистеми повинна бути сумісною з обґрунтованою вимогою, що люди виправдовують своє прагнення щодо життєдіяльності та визначають пріоритетність своїх власних людських інтересів.

Необхідно уникати тієї діяльності, яка шкодить навколишньому середовищу. Людиноцентризм усвідомлює, що люди є невід'ємною частиною біологічного світу, що вони є основою у ньому. Пруденційний людиноцентризм усвідомлює, що таке благополуччя залежить від самої людини. Лише належна людська етична поведінка може розв'язати екологічну кризу з наслідками якої ми стикаємося сьогодні. Тому, людська життєдіяльність повинна бути спрямована на захист навколишнього середовища за умов дотримання екологічної етики.

Людське благополуччя складається не тільки з матеріальних цінностей, таких як багатство чи статус зайнятості, а також таких можливостей, як освіта, здоров'я, політична свобода та духовні цінності, стосунки з іншими та релігія.

Людство одвічно перебуває у реальному взаємозв'язку із природою та постійно інтерпретує існуючу систему взаємин з нею. Наукова діяльність протягом

усього життя свідчить про те, що людство здатне пізнавати природні явища й процеси та регулювати взаємини з ними, при цьому не порушуючи гармонії з природою.

Людиноорієнтована концепція – це нова стратегія глобального розвитку суспільства, в основі якої орієнтація на знання, науку, без яких життя втрачає сенс та перспективу.

Список використаних джерел

1. Murdy W. H. Anthropocentrism: A Modern Version. *Science, New Series*, Vol. 187, no. 4182: 1168-1172. Retrieved from: serendip.brynmawr.edu/sci_cult/evolit/s04/.../rbasom.html
2. EPI Country Rankings 2016 – Yale Environmental Performance Index / Retrieved from: www.epi.yale.edu/country-rankings
3. KJ Warren, 'Ecofeminist Philosophy and Deep Ecology' in N Witoszek and A Brennan (eds), *Philosophical Dialogues: Arne Næss and the Progress of Ecophilosophy*, Rowman & Littlefield Publishers, Inc., Oxford, 1999. – 257 p.
4. Anthropocentrism facts, information, pictures / Encyclopedia.com ... / Retrieved from: www.encyclopedia.com
5. Anthropocentric / Definition of Anthropocentric by Merriam-Webster / Retrieved from: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/anthropocentric>
6. Ecocentrism – Environmental and Energy Business Resources / Retrieved from: www.environmentalbusiness.com/faqs/eco
7. Anthropocentric Attitudes in Modern Society – RUCore – Rutgers ... / Retrieved from: <https://rucore.libraries.rutgers.edu/rutgers-lib/51505/PDF/>
8. Environmental Ethics – IITK / Retrieved from: home.iitk.ac.in/~anubha/CE213.pdf
9. Сталий розвиток і формування нової етики / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – kniga.scienceontheweb.net/rabota-ustoychivoe-razvitie-formirovanie-novoy-24627.ht
10. The Human Glimpse, the Experience of Environmental Distress and the ... / Retrieved from: <https://link.springer.com/article/10.../s10806-015-9565-8>
11. Anthropocentrism and Androcentrism – DiVA portal / Retrieved from: www.diva-portal.org/smash/get/diva2.../FULLTEXT01.pdf
12. Proposal for a model to analyze commitment to sustainability – SciELO/ Retrieved from: www.scielo.br/scielo.php?pid=S1414...script=sci...en
13. The Concept, Basis and Implication of Human-Centered Development ... / Retrieved from: cadmusjournal.org/node/574

References

1. Murdy, W.H. (1975). «Anthropocentrism: A Modern Version.» *Science, New Series*, Vol. 187, no. 4182: 1168-1172. Retrieved from serendip.brynmawr.edu/sci_cult/evolit/s04/.../rbasom.html
2. EPI Country Rankings (2016) Yale Environmental Performance Index. Retrieved from: www.epi.yale.edu/country-rankings
3. KJ Warren (1999). 'Ecofeminist Philosophy and Deep Ecology' in N Witoszek and A Brennan (eds) *Philosophical Dialogues: Arne Næss and the Progress of Ecophilosophy*, Rowman & Littlefield Publishers, Inc., Oxford.
4. Anthropocentrism facts, information, pictures. Encyclopedia.com ... Retrieved from www.encyclopedia.com

5. Anthropocentric. Definition of Anthropocentric by Merriam-Webster. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/anthropocentric>

6. Ecocentrism – Environmental and Energy Business Resources. Retrieved from: www.environmentbusiness.com/faqs/eco

7. Anthropocentric Attitudes in Modern Society – RU-core – Rutgers ... Retrieved from: <https://rucore.libraries.rutgers.edu/rutgers-lib/51505/PDF/>

8. Environmental Ethics – IITK. Retrieved from home.iitk.ac.in/~anubha/CE213.pdf

9. Sustainable development and formation of a new ethics. Retrieved from kniga.scienceontheweb.net/rabota-ustoychivoe-razvitie-formirovanie-novoy-24627.ht [in Ukrainian].

10. The Human Glance, the Experience of Environmental Distress and the ... Retrieved from <https://link.springer.com/article/10.../s10806-015-9565-8>

11. Anthropocentrism and Androcentrism – DiVA portal. Retrieved from: www.diva-portal.org/smash/get/diva2.../FULLTEXT01.pdf

12. Proposal for a model to analyze commitment to sustainability – SciELO. Retrieved from www.scielo.br/scielo.php?pid=S1414...script=sci...en

13. The Concept, Basis and Implication of Human-Centered Development ... Retrieved from cadmusjournal.org/node/574

УДК 332.122:334.722:[338.46:37]

Н. Р. Синюра-Ростун

молодший науковий співробітник

сектору просторового розвитку

ДУ «Інститут регіональних досліджень

імені М. І. Долишнього НАН України», м. Львів

ПРОСТОРОВІ ОСВІТНІ СИСТЕМИ: ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ

Досліджено передумови виникнення та формування просторових освітніх систем. Виділено основні групи просторових освітніх систем: віртуальні та територіально-локалізовані. Охарактеризовано основні просторові освітні системи, які функціонують як самостійні економічні одиниці: освітні кластери, освітні корпорації (університети-підприємства), навчально-освітні комплекси, освітні он-лайн платформи тощо. Показано, що стимулювання розвитку нових просторових структур у соціально-економічній сфері має стати одним із стратегічних завдань регіонів, що повинно знайти відображення в стратегіях і програмах соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: освітні системи, кластери, просторові структури, університети, он-лайн платформи.

Synyura-Rostun N. SPATIAL EDUCATIONAL SYSTEMS: PRECONDITIONS OF ESTABLISHMENT AND FUNCTIONING

The preconditions of emergence and formation of spatial educational systems are investigated. The main groups of spatial educational systems are outlined: virtual and territorially localized. The main spatial educational systems that function as independent economic units are described: educational clusters, educational corporations (universities-enterprises), educational and training complexes, educational online platforms, etc. It is shown that stimulation of the development of new spatial structures in the socio-economic sphere should become one of the strategic tasks of the regions, which should be reflected in the strategies and programs of socio-economic development.

Keywords: educational systems, clusters, spatial structures, universities, online platforms.

Політична та фінансово-економічна кризи здійснюють деструктивний вплив на розвиток регіональної соціально-економічної системи, що проявляється у зниженні інвестиційної привабливості регіонів, рівня ВВП та рівня життя населення. Кризова ситуація вимагає пошуку ефективних заходів та інструментів для їх реалізації у секторах державного та регіонального управління регіональним економічним розвитком. Одним із таких заходів є стимулювання розвитку нових форм бізнесу, що сприятиме піднесенню економіки, підвищенню рівня її інноваційності та покращенню загального добробуту населення.

Освіта в умовах глобалізованої економіки розглядається як перспективний вид підприємницької діяльності. Запорукою успішного розвитку якої стає якість послуги та можливість обміну інформацією (отримання освіти дистанційно (он-лайн освіта, дистанційна освіта тощо), що дозволяє залучати широку аудиторію споживачів, відтак з'являються можливості для створення нових форм діяльності в освіті.

Відтак в умовах ринкової економіки з'являється багато досліджень зосереджених на питаннях функціонування сфери освіти як суспільно-економічної категорії, зокрема освітніх кластерів (Дегтярьова І., П'ятиницька